

ב"ה. פרשת בראשית תשפ"א. עיונים בפרשת השבוע, בעריכת הרב יחזקאל סופר שליט"א.

ערמת-הנחש בחטא עץ הדעת

ספר בראשית פרק ב הציווי:

(טו) וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בְּגֶן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשָׂמְרָהּ: (טז) וַיֵּצֵא יְהוָה אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ בְּגֶן אֲבֹל תֹּאכַל: (יז) וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת:

ספר בראשית פרק ג הפיתוי והחטא:

(א) וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עֵרוֹם מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עִשָּׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ בְּגֶן אֲבֹל: (ב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל הַנָּחַשׁ מִפְּרִי עֵץ הַגֶּן לֹא אֲכָל: (ג) וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגֶּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בוֹ פֶּן תָּמוּתוּ: (ד) וַיֹּאמֶר הַנָּחַשׁ אֶל הָאִשָּׁה לֹא מוֹת תָּמוּתוּ: (ה) כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וּנְפַקְחוּ עֵינֵיכֶם וַהֲיִיתֶם כַּאֱלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וְרָע: (ו) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכְל וְכִי תֹאֲוָה הוּא לְעֵינַיִם וַנְּחַמְדָּה הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתֵּתֵן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכַל:

מהי משמעות המושג: "יודעי טוב ורע"?
לדעת הרמב"ם: הכוונה ל'בחירה-החפשית'!

התמיהות בסיפור עץ הדעת:

1. ההייתה לאדם וחוה 'בחירה חפשית' בטרם אכלו מעץ הדעת אם לא? [שתי האופציות – מוקשות!]
2. אם לא? כיצד יתכן שיצא 'חוטא נשכר'!...
3. תשובת מורה-נבוכים: היתה להם רק 'בחירה שכלית' טהורה ללא תערובת שיקולים חושניים!

ספר מורה נבוכים - חלק א פרק ב

[קודם שאכל מעץ הדעת]...לא היה לו כוח להשתמש במפורסמות בשום פנים, ולא השיגם... וכאשר מרה ונטה אל תאוותיו הדמיוניות והנאות חושיו הגשמיות, כמו שאמר, "כי טוב האץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים" - נענש בששולל [=בשליילת] ההשגה ההיא השכלית, ומפני זה מרה במצוה אשר בעבור שכלו צווה בה, והגיעה לו השגת המפורסמות ונסקע בהתגנות ובהתנאות; ואז ידע שיעור מה שאבד לו ומה שהופשט ממנו, ובאיזה ענין שב. ולזה נאמר, "והייתם כאלוהים יודעי טוב ורע", ולא אמר, "יודעי שקר ואמת" - ואין בהכרחי 'טוב ורע' כלל, אבל 'שקר ואמת'....

4. א"כ מה גרם לשניהם להתפתות ולחטוא?
5. הקב"ה אמר: "ביום אכלך ממנו מות תמות!" הנחש טען מנגד: "לא מות תמותון" - ומי צדק?....

מדרש רבה בראשית פרשה יט פסקה ה

ותקח מפריו ותאכל

א"ר איבו: סחטה ענבים ונתנה לו
[מניין דייק זאת?]

שיטת ה'הונאה'

מתרצת כיצד יתכן אדם בכלל לא התמודד עם הצעתה המחטיאה של אשתו ונענה לה מיד? חוה לעומתו כן התווכחה עם הנחש גם מתרצת מדוע לא מת כי עונשי מיתה – הם רק במזיד והיה אנוס! כי הוא לא זיהה שמדובר ב'פרי האסור'

אבל תשובה זו מסבירה רק את האדם ואינה מבארת מה גרם לחוה בטרם היו לה תאוות להסכים לנחש וגם לפתות את בעלה

שיטת ה'שכנוע-הלוגי'

ר' שמלאי אמר: בישוב הדעת באת עליו
[מניין דייק זאת?]

6. בתור בעלי 'בחירה שכלית' בלבד - איזו אידיאולוגיה יכולה היתה לשכנעה לחטוא?
7. תיאור קטע הפיתוי מתחיל: "והנחש היה ערום", מהי 'ערמומיותו'? טענות כפרניות חצופות?...
8. האמנם האמינה לו שע"י אכילת הפרי "והייתם כאלקים" [ופירש"י: 'בוראי עולמות'] הלא כל השומע יצחק לו...
9. ואפילו אם זה היה נכון – האם זה מתיר לה לעבור על ציווי בוראה? האיננה פוחדת מעונשו?!

הרקע לאידיאולוגיית הפיתוי-הנחשי

מדרש רבה ויקרא פרשה כה פסקה ב
דרש רבי יהודה בן פזי מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד על צוויך שעה אחת [ש"א שהאיסור היה רק לשלש שעות אחרונות] והרי בניך ממתנין לערלה ג' שנים

לקוטי תורה ריש פ' קדושים כט,א.
ומזה יָסַר רֵאשִׁית לְפִי הַסֵּךְ עַל הַתּוֹרָה שְׁפִי שְׁמֹנֶה זו
הוא תיקון לחטא עץ הדעת שנאמר בו ג"כ כי טוב

העץ למאכל ואדה"ר נלטווה עליו בשעה ט' ובשעה יו"ד עזר ואלו המתין ג' שעות עד שבת היה כל פרוו קדש הלולים וכנגדם נלטוו בנטיעה שלש שנים יהיה לכם ערלים כו' ע"פ

וזו כוונת המדרש והרי בניך ממתינין כו' שבתה הם מתקנים חטא אדה"ר בעץ הדעת כו' והנה פי' ובשנה הרביעית יהיה כל פרוו קדש הלולים לה'....

מהו הצד השווה בין חטא עה"ד ומצוות ערלה?

הבהמית	השכלית	האלוקית
הערב	המועיל	הטוב
ג' שני ערלה	נטע רבעי	חמישית
שלש קה"ט	קליפת נוגה	קדושה
תאווה הרסנית	בניית אמצעים	ביטול לתכלית

בחירה דורשת לפחות שתי אופציות:

כיום

לפנינו תמיד שלש אופציות:
קדושה - קליפת נוגה - גקה"ט

קודם החטא

עמדו לפני אדם וחוה
שתי אופציות בלבד!
קדושה או קליפת נוגה
מצוה אלוקית או דאגה לצרכים קיומיים
אפשרות של תאווה לשם תאווה
לא היתה ב'מילון'

'לא ידע טוב ורע' [טעים או מגעיל]

רק 'אמת ושקר' לוגיים

מה שהשכל מחייב לצורך קיומי

מכל עץ הגן אכול תאכל [2 אופציות בלבד]

ומעץ הדעת טוב ורע' לא תאכל

וזו משמעות האזהרה:

"כי ביום אכלך ממנו מות תמות"
[חיים = ביטול / מוות = ישות ופירוד]

מיתת הדרגא העילאית שלו בבחינת 'ביטול'
והפיכתו ל'יש נפרד' – הנחש השיאני [היש-אני]
ותוצאה זו אמנם התרחשה אצלם בו ביום!

ערמומיותו של הנחש:

יושם לב! בציווי מופיע גם שם ההוי"ה
בויכוח הנחש וחוה 'נשמט' שם ההוי"ה

זה היה טיעונו של הנחש:

ראי חוה ראי!

במצבכם הנוכחי מעלה גדולה ביותר
רמת בחירתכם נעלה ושכלתנית נעדרת תאווה!

ברם, יש בזה חיסרון גדול ב'תכלית הכוונה':

דירה בתחתונים

שהרי אם אינכם 'יודע טוב ורע'
אין לכם שום מגע עם הרובד הכי תחתון
גקה"ט [תאוות ממש]

ולכן לדעתך...

"אף כי אמר אלקים" [בגימטריא" הטבע]

שלא לאכול מ'פרי הדעת'

זה מפני שעבורכם כ'נבראי הטבע'

זה המצב האידיאלי!

בכל זאת

נראה לי, שמצד שם ההוי"ה

פנימיות הכוונה הייתם גורמים נחת רוח גדול

לו הייתם אוכלים אותו, יורדים להכי 'תחתון'

ואז 'מעלים הניצוצות' הכי נמוכים לקדושה!

הקרבת 'מעלתכם האישית' למען תכליתו ית!

וזה משמעות "והייתם כאלקים" יוצרי עולמות:
כי העלאת 'נוגה' אינה אלא 'גילוי ההעלם'
היה בה מעט קדושה וחשפתם אותה

אבל שגקה"ט - שאין בהם קדושה
ואתם תנעלום להעלותם לקדושה
תהא זו בחינת 'בריאה' שבראתם...

חוה עונה לו:

חכם... אם אישמע לעצתך הלא 'נמות' - מי א"כ
יעלה לקדושה את הניצוצות? הרי כל תכניתך
מופרכת מעיקרה!...

הנחש:

'לא מות תמותו'

[=מיתה כפולה ברוחניות וגם בגשמיות]

ברוחניות אמנם 'תמותו' אך לא מיתה גשמית

חוה:

הלא מקרא מפורש:

"ביום אכלך ממנו מות תמות" מיתה כפולה!

הנחש [מצטט מדרש רבה]:

'מיתה לו - מיתה לחוה' אך רק ברוחניות
וכאן השתכנעה חוה לוגית שיש לעשות את ה'הקרבה'
הזו למען שם הוי"ה – וזהו "ותרא האשה":
ראתה לזכריו של נתן והאמינתו [כס"י]

ולאחר שהיא אכלה – נוצרה ירידה בכל הנבראים
עד שגם ה'אדם' נראתה לו האידיאולוגיה ה'צבועה'
"ותתן גם לאישה עמה" שהאכילתו לכל בעלי החיים.

לו היה הנחש פונה ל'אדם' היה מפרך טיעונו

ומהן הלקחים-הנצחיים בחיי היום-יום
משיאתה של חוה?